

Stap 3. Plan A: de (voor)zorgvolmacht: rechtsbescherming zonder pottenkijkers

1. Essentials

Hier bespreken we een fundamenteel nieuw luik van de hervorming van 2013, dat nog uitgebreid werd in 2018: de buitengerechtelijke bescherming van kwetsbaren via de zogenaamde ‘lastgeving’. We noemen dit het plan A omdat de zuiver contractuele bescherming in normale omstandigheden de voorkeur geniet boven de rechterlijke bescherming.

Hier komt immers – tenzij uitzondering – nooit een rechter of een bewindvoerder aan te pas. Alles wordt in vertrouwen tussen de betrokkenen geregeld (maar ook met de risico's van dien). Je schrijft dat contract helemaal à la carte uit volgens je specifieke wensen, familiale omstandigheden en financiële belangen.

Zo vermijd je procedures en verslaggeving in verband met bewindvoering en tussenkomsten van derden en conflicten daarbij.

De buitengerechtelijke bescherming wordt geregeld via de zogenaamde ‘lastgeving’. Dit is een al lang bestaand contract uit het Burgerlijk Wetboek (art. 1984 e.v. BW). Daar wordt het gedefinieerd als “een handeling waarbij een persoon aan een ander de macht geeft om iets voor de lastgever en in zijn naam te doen”.

Je kan dat vereenvoudigd begrijpen als een soort volmacht. Wie die volmacht geeft is dan de ‘lastgever’ en wie die volmacht krijgt is de ‘lasthebber’.

Terloops: de wetgever had er goed aan gedaan in die bijzondere context van een warme zorgjustitie een meer vriendelijke en positieve term te kiezen want in het gewone taalgebruik kan bij ‘lastgeving’ wel eens ten onrechte gedacht worden aan lastposten en overlast.

Betere woorden zijn dan ook: zorgvolmacht, voorzorgvolmacht of ‘plaatsvertrouwing’ (je vertrouwt immers aan iemand je beslissingsbevoegdheid toe, voor het geval je daar later niet meer toe in staat bent).

Essentiële voorwaarde: die regeling kan enkel georganiseerd worden op een moment dat de lastgever wilsbekwaam is. Wie al onbekwaam werd verklaard en over een beschermingsstatuut beschikt, heeft die mogelijkheid dus niet.

Tip: de voorzorgvolmacht is van bijzonder belang voor de ouders en familieleden van beschermde personen. Dit plan A kan immers ook rekening houden met de concrete familiale situatie en daarover afspraken inbouwen.

Verder behandelen we:

- de grote principes van die buitengerechtelijke bescherming;
- de regeling van de nu bestaande oude lastgevingen (voor 1 september 2014);
- de inhoud van die lastgeving;
- de keuze van de lasthebber;
- de vertrouwenspersoon;
- de registratie van de lastgeving, de inwerkingtreding en het einde ervan;
- de 'dienstbelprocedure' en de 'alarmbelprocedure'.

2. Plan A: de principes

De buitengerechtelijke bescherming gebeurt in principe buiten iedere procedure om en zonder rechterlijke controle. Het is dus een louter private aangelegenheid: een contact.

De beschermingsregeling kan nu zowel de goederen als de persoonsgebonden belangen van de lastgever betreffen. De regeling omvat dus zijn materiële, hoofdzakelijk financiële, belangen, maar ook datgene wat tot zijn persoonlijke levenssfeer behoort, zoals zijn keuze van verblijf of zijn 'Advance Care Planning' (zorgplanning, keuze rusthuis).

Iedere wilsbekwame meerderjarige (en ontvoogde minderjarige) kan die regeling schriftelijk vastleggen in een contract. Die lastgeving bepaalt dan de opdracht van de lasthebber en de principes, voorwaarden en formaliteiten die de 'lastgever' oplegt.

De lastgeving vereist een document. In de regel kan de lastgeving omschreven worden in een 'onderhandse akte', dus in een niet-formalistisch (geschreven, getypt of gedrukt) document dat lastgever en lasthebber ondertekenen.

Indien de lastgeving ook de bevoegdheid voorziet om onroerende goederen te verkopen, schenkingen te doen of een huwelijkscontract te wijzigen, moet ze verplicht voor de notaris worden verleden (= geakteerd).

De buitengerechtelijke bescherming treedt 'geruisloos' in werking volgens de principes die de lastgever zelf bepaalt en zonder tussenkomst van een rechter.

Maar de wet verbindt er één formele voorwaarde aan: registratie. De lastgeving dient inderdaad eerst geregistreerd te worden. Dat gebeurt in een speciaal register (te vergelijken met dit voor testamenten) door tussenkomst van een griffier (voor de onderhandse lastgeving) of een notaris (voor de notariële lastgeving).

De buitengerechtelijke bescherming kan gewijzigd en beëindigd worden zolang de lastgever wilsbekwaam is.

Het is evident dat de buitengerechtelijke bescherming steunt op volledig vertrouwen en dus ook niet zonder risico is. Het verbod voor bewindvoerders in verband met het ontvangen van giften en legaten, geldt niet voor lasthebbers en vertrouwenspersonen..

3. Plan A: timing voor en na 1 september 2014

Hier bespreken we vooral de overgangsmaatregelen voor wat vanaf 1 september 2014 de buitengerechtelijke bescherming moet worden en voor de registratie.

3.1. Volmacht van voor 1 september 2014

Twee mogelijkheden doen zich hier voor.

3.1.1. Ofwel werd in de lastgeving uitdrukkelijk voorzien dat die geen einde neemt wanneer de volmachtgever later 'feitelijk wilsonbekwaam' zou worden

Die methode stemt overeen met het in 2003 gewijzigde artikel 488bis, c), § 1, zesde lid BW. Sindsdien (en tot 1 september 2014) voorzag dat artikel 2003 BW slechts een einde van de lastgeving bij o.a. de 'onbekwaamverklaring' van de lastgever.

Dat laatste veronderstelt een juridische beslissing (bv. een beschikking van de vrederechter voor een bewindvoering).